

بررسی پدیده تجربه‌های نزدیک به مرگ / آیا NDE دلالتی بر معاد است؟

اگرچه عمده تحلیل‌ها از تجربه نزدیک به مرگ مادی است، اما می‌توان این پدیده را با نگاهی غیر مادی نیز تحلیل نمود.

اگرچه عمده تحلیل‌ها از تجربه نزدیک به مرگ مادی است، اما می‌توان این پدیده را با نگاهی غیر مادی نیز تحلیل نمود.

خبرگزاری مهر، گروه دین و اندیشه: مسئله تجربه‌های نزدیک به مرگ (NDE) از مباحث جذاب فرا روانشناسی بوده که در تحلیل آن نکات فراوانی گفته شده است. همواره تحلیل‌های مختلف مادی و غیر مادی از این پدیده ارائه شده اما چیزی که به نظر بیش از پیش این مسئله را در فضای کشور ما پر رنگ ساخته آن است که آیا تجربه‌های نزدیک به مرگ دلیلی بر اثبات زندگانی پس از مرگ است؟

پیشینه

پیشینه این بحث به دهه هفتاد میلادی و نگارش کتاب «زندگی پس از زندگی» از دکتر ریموند مودی باز می‌گردد. این کتاب که از جنس تجربه نگاری است، شرح اتفاقات افتاده برای ۹۰ بیمار دکتر مودی است که همگی این حالت را تجربه کرده‌اند. در کشور ما نیز طی سال گذشته مبحث تجربه‌های نزدیک به مرگ وجهه علمی خود را تا حدی از دست داده و به مطلبی عمومی تبدیل شده است. تجربه نگاری‌هایی همچون «آن سوی مرگ» از نشر معارف و «سه دقیقه در قیامت» از گروه فرهنگی شهید ابراهیم هادی که به سرعت نوبت چاپ خود را دو رقمی کرده‌اند نشان از استقبال مردم به این موضوع دارد. به دنبال همین استقبال نیز شبکه چهار رسانه ملی در ویژه برنامه افطارهای ماه رمضان سال ۱۳۹۹ به تجربه نگاری این موضوع اقدام کرد.

NDE چیست؟

بروس گریسون، روانشناس برجسته تجربه‌های نزدیک به مرگ را اینگونه تعریف می‌کند: «رویداد‌های روانشناسی عمیق با مؤلفه‌های رمزآلود، روحانی و متعالی که برای افرادی روی می‌دهد که در آستانه مرگ و یا وضعیت شدید آسیب جسمانی قرار می‌گیرند»

به عبارت ساده‌تر تجربه نزدیک به مرگ حالتی است که شخص برای لحظاتی از جسم خود خارج شده و موضوعاتی را شهود می‌کند و سپس از دوباره به کالبد خویش باز می‌گردد.

علت NDE چیست؟

در خصوص علت‌های محتمل تجربه‌های نزدیک به مرگ دلایل مادی و غیر مادی زیادی ذکر شده است. علی نقی قاسمیان نژاد در تحقیق خود، برخی از علت‌ها را که متخصصان رشته‌های مختلف بیان کرده‌اند بدین نحو مطرح می‌سازد:

۱: «برانگیختگی لب تمپورال: برخی معتقدند تجربه‌های نزدیک به مرگ ناشی از حمله‌های صرعی لب تمپورال است.

۲: کاهش اکسیژن مغز: منتقدان معتقدند کمبود اکسیژن و یا بالا بودن گاز کربنیک در سوخت و ساز مغز می‌تواند باعث تجربیات وهمی شود. اشخاصی که در وضعیت نارسایی اکسیژن به مغز هستند، تصورات و تفکرات نامتعارفی را مشاهده می‌کنند که با تصورات تجربه‌گرایان تجربه‌های نزدیک به مرگ شباهت دارد.

۳: مکانیسم دفاعی روان شناختی: بلک مور این پدیده و خصوصاً بخش مرور زندگی را یک مکانیسم دفاعی روانشناختی تعریف می‌کند.»

در کنار دلایل ذکر شده، دلایل متنوع‌تری از جمله «مشاهده انتظارات شخص» بیان شده است. البته برخی نیز با نگرشی بسیار انتقادی، تجربه‌های نزدیک به مرگ را صرفاً توهم و یا حتی فریب نام نهاده‌اند.

البته باید توجه داشت که تحلیل های بالا عمدتاً از سوی اندیشمندان ماده باور، خواه ماده باوری علمی، ارائه شده و در یک تحلیل می شود این پدیده را خروج روح از بدن و ورود به عالمی غیر مادی تعریف نمود.

NDE اثباتی بر زندگانی پس از مرگ است؟

دکتر عباس گوهری در پژوهشی به بررسی میزان مطابقت تجربه های نزدیک به مرگ با آموزه های دینی پرداخته است. وی در این زمینه معتقد است که: «اکثر بزرگسالانی که تجربه های نزدیک مرگ را داشته اند خود به این باور رسیده اند که مرده بودند. این نکته با مباحث موجود در آیات و روایات ما تطابق دارد و قابل پذیرش است.»

گوهری در ادامه تحقیق خود می گوید: «نزدیک به ۷۵ درصد از مؤمنین و ملحدین که تجربه های نزدیک به مرگ داشته اند، اذعان کرده اند که به حس غوطه ور شدن در عشق و آرامش مطلق رسیده اند.» به نظر می رسد که این اطلاعات با مفاد آیات و روایات ما در خصوص نگرانی ها و التهابات مرگ مخصوصاً در نزد خدا ناباوران تعارض دارد.

از نظر دکتر گوهری «۶۵ درصد مؤمنین و صد درصد ملحدین در تجربه های نزدیک به مرگ، زندگی گذشته خود را مرور کرده اند. آنچه که در این زمینه از آیات و روایات قطعاً برداشت می شود مشاهده اعمال در قیامت است. همه افراد چه مؤمن و چه کافر در قیامت همه اعمال خود را بی کم و کاست حاضر می بینند. (اما) نمی توان معتقد بود که مختصر نیز اعمال خود را در حالت احتضار مشاهده می کند.»

یکی دیگر از مشترکات تجربه های نزدیک به مرگ، مشاهده وجودی نورانی است که شخص را همراهی کرده و با وی تکلم می کند. گوهری در ادامه تحقیق خود در این زمینه می گوید: «آمار معناداری که در این زمینه موجود است نشان می دهد ۷۱ درصد کودکان مسیحی، مسیح را مشاهده کرده اند، در حالی که افراد غیر مذهبی هرگز به چنین تجربه ای نرسیده اند و اصلاً در لحظات تجربه های نزدیک به مرگ مسیح را مشاهده نکرده اند. این رقم این باور را تأیید می کند که افراد در لحظات تجربه های نزدیک به مرگ انتظارات خود را مشاهده می کنند.»

البته باید توجه داشت که این گزاره، یعنی تماشای وجود نورانی نه تنها با روایات ما تعارض ندارد، بلکه حتی می توان تأییداتی نیز از آن گرفت چراکه طبق روایات، اشخاص در هنگام مرگ در هر صورت با رسول گرامی اسلام و حضرت علی (ع) ملاقات کرده و گفت و گویی با آن حضرات خواهند داشت.

از نظر دکتر گوهری آمارهای دیگری نیز موید آن است که اشخاص در این حالات انتظارات خود را مشاهده می کنند از جمله: «۳۸ درصد از دینداران جهنم را در آن لحظات دیده اند و جالب است بدانید افراد غیر مذهبی به هیچ وجه، جهنم را ندیده اند. آمار مشاهده جهنم توسط غیر مذهبی ها صفر درصد است.»

گذر از تونل نورانی و همچنین عدم رغبت به بازگشت به دنیا از دیگر ویژگی های مشترکی است که اکثر تجربه های نزدیک به مرگ آن را دارا می باشند. نکته قابل توجه در این باره آن است که حداقل میل بازگشت به دنیا در ملحدین طبق متون دینی بسیار بالاست، از همین رو این آمار با برخی دیگر از گزاره های دینی نیز تعارض دارند.

نتیجه گیری

دو عنصر در تجربه های نزدیک به مرگ باعث می شود که نتوان به راحتی آنها را مردود و یا حتی ریشه آن را به علل مادی بازگشت داد:

الف: وجود مشابهت های معنادار در میان اشخاص با قومیت ها، ملیت ها، ادیان و فرهنگ های مختلف.

ب: دادن اخبار مطابق با واقع از سوی کسانی که این پدیده را تجربه کرده اند.

از همین رو به نظر می رسد که تجربه های نزدیک به مرگ ریشه هایی در واقعیت بیرونی داشته و نتوان به راحتی آن را فریب، توهم، محصول فعل و انفعالات مادی و ... دانست اما آنکه میزان واقع نمایی این تجربه ها تا چه میزان است به نظر نیاز به تحقیقات بیشتری دارد.